

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Vtrum totus Christus sit sub vtraque parte specierum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

a termino seu fundamento, & includens ab inclusio. Et ad obiectum Scot. dicitur, quod aliud est loqui de ipsa existentia, id est praesentia in sacramento, & aliud est loqui de re existente, id est praesente in sacramento. Si enim sit sermo de ipsa existentia seu praesentia, tunc consequenter loquendo de ipsa, secundum naturam re-

fit mentio de eius effusione. Secundum, hoc est conueniens vsui huius sacramenti, vt seorsum exhibeat fidelibus corpus Christi in cibum; & sanguis in potu. Tertio, quantum ad effectum, secundum quod supra dictum est, quod corpus exhibetur pro salute corporis, & sanguis pro salute animae.

AD SECUNDUM dicendum, quod in passione Christi (cuius hoc sacramentum est memoriale) non fuerunt aliae partes corporis ab inuicem separatae, sicut sanguis: sed secundum quod legitur Exod. duo decimo. Nec os illius confringitis: & ideo in hoc sacramento seorsum consecratur sanguis a corpore, non autem aliqua alia pars ab alia.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut dictum est, quod corpus Christi non est, sub specie vini ex ui sacramenti: sed ex reali concomitantia: & ideo per consecrationem vini, non fit ibi corpus Christi per se, sed concomitantet.

ARTICULVS III. Vnum sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod non sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini. Species enim illae diuidi possunt in infinitum. Si ergo Christus totus est sub qualibet parte specierum praedictarum, sequeretur quod infi-

nitus esset in hoc sacramento, quod est inconueniens: nam infinitum repugnat non solum naturae, sed etiam gratiae. Praeterea corpus Christi cum sit organicum, habet partes determinate distantes: est enim de ratione organici corporis determinata distantia singularum partium ab inuicem: sicut oculi ab oculo, & oculi ab aure: sed hoc non posset esse, si sub qualibet parte specierum esset totus Christus: oportet enim quod sub qualibet parte esset qualibet pars: & ita ubi esset una pars, esset & alia, non ergo potest esse, quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiae, uel uini contenti in calice.

Praeterea corpus Christi semper ueram retinet corporis naturam, nec unquam mutatur in spiritum: sed de ratione corporis est, ut sit quantitas positionem habens, ut patet in Pradicamentis: sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quod diuersae partes in diuersis partibus loci existant: non ergo potest esse (ut uidetur) quod totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

SED CONTRA est, quod August. dicit in quodam sermone; Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se praebet in singulis.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex supra dictis patet, quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex ui sacramenti, quantitas autem dimensiuua ex ui realis

ergo Christi quantitas per modum substantiae in hoc sacramento. Circa rationem uero in litera redditam, quia scilicet ex ui sacramenti sola corporis Christi substantia continetur sub hostia, quantitas autem concomitanter, Scotus in 4. sent. dist. 10. q. 1. improbando occurrit sic arguens, Vnum quodque siue sit primus terminus conuersionis, siue secundus: si tamen est ibi, habet proprietates suas, quae sibi necessario & naturaliter conueniunt, ergo quantitas corporis Christi, siue per conuersionem sit sub sacramento, primo uel secundario, si est ibi, habet suum modum naturalem, quod est esse modo quantitatio. Consequentia clara, & antecedens probatur dupliciter, scilicet exemplo & ratione. Exemplum est, quia si Deus uel natura causaret substantiam quantam, ita quod quantitas conueniret substantiam: nihilominus quantitas haberet suum modum naturalem: unde apparet quod concomitantia non mutat modum naturalem quantitatis concomitantis. Ratio uero est, quia diuersa habitudo ad agens (scilicet primaria uel secundaria mediata uel immediata) non uariat naturam reidum tamen producat: ergo nec carebit quantitas suo modo naturali, propter hoc tantum, quia non est primus terminus conuersionis: dum tamen sit ibi realiter, siue primo siue concomitanter per illam conuersionem.

Duran. uero alia uia contra hanc rationem procedit, arguens, Quantitas de ratione sua inuisca est diuisibilis. ergo nullo modo

Super questionis septuagesimae octavae articulum tertium.

In articulo duo occurrunt dubia.

Primum circa rem ipsam ex Durando, secundum circa rationem in litera redditam ex Scoto & Durando. Durandus contra communem opinionem tenentem, non solum substantiam corporis Christi, sed etiam quantitatem eius naturalis concomitantia contineri, inuisibiliter tamen in hoc sacramento, obicit dupliciter. Primo, Nihil potest comparari ad aliud modo incompossibili siue natura: sed inuisibilitas est incompossibilis natura: quantitas, quia ipsa de natura sua intrinseca est diuisibilis: ergo quantitas corporis Christi non potest comparari ad quantitatem hostiae indiuisibiliter: hoc est ut sit tota sub toto & tota sub qualibet parte.

In c. de quantitate to. 11.

Referretur de consecr. dist. 2. c. Singuli.

Artic. huius q. & art. pte.

46. in 4.

etiam termino seu fundamento, & non potest esse sine termino, qui nec est de essentia eius, nec causa eius. Si autem est sermo de toto hoc, scilicet re existente seu re praesente, tunc fallum est ancedens pro prima parte, quia de essentia rei praesentis sacramentum est ipsa res praesens, scilicet corpus Christi habens suum esse naturale. Et cum contra hoc sophistice inuenitur, si corpus Christi habens suum esse materiale, esset res Eucharistiae, haberet ibi modum essentiae naturalem, id est extensiuum, clarissima patet responsio, quod mutatur res praesens in modum praesentiae. Nihil liquidum res praesens Eucharistiae modus Christi naturalis: sed modus praesentiae non est modus ille naturalis, sed modus sacramentalis. Et propterea diximus, quod est de essentia rei praesentis, & non diximus quod est de essentia modi praesentiae.

Ad tertium dicitur, quod corpus Christi uinum in suo esse naturali est Eucharistia & sacramentum & res sacramenti, ut patet in Magistro sententiarum quarti libri, distinctione octaua & Augustini ibidem alleg.

Ad quartum, sustinendo responsum recitatum, dicitur quod terminus seu fundamentum respectus praesentiae est corpus Christi esse suo naturali. Et ad probationem in oppositum dicitur, quod committit manifeste sophistia figurae dictionis, diuertendo a reali modum rei, hoc est a re praesente, ad modum praesentiae, a re contenta ad modum, quo continetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, est res primò contenta, & signata, dicente Christo, hoc est corpus meum; dicendo enim corpus meum, sine additione aliqua procal. subio significatur corpus suum in suo esse naturali. Modus autem, quo continetur, non est res signata, neque contenta in hoc sacramento, sed modus continendi. Et constat non ualere argumentum, corpus Christi non continetur modo naturali, id est extensiuo. ergo res contenta non est ipse modus naturalis, & extensiuus corporis Christi, ut patet. Et hinc manifestum est, chimeram esse, quod ante incarnationem Christi potuerit vere esse hoc sacramentum sicut nunc: dato enim quod Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eundem respectum praesentiae, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen res inueniretur propterea praesens, quia nec corpus Christi, quod non erat, nec alia res. Et propterea fal-

scad.

Ad quartum.

Ad quartum, sustinendo responsum recitatum, dicitur quod terminus seu fundamentum respectus praesentiae est corpus Christi esse suo naturali. Et ad probationem in oppositum dicitur, quod committit manifeste sophistia figurae dictionis, diuertendo a reali modum rei, hoc est a re praesente, ad modum praesentiae, a re contenta ad modum, quo continetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, est res primò contenta, & signata, dicente Christo, hoc est corpus meum; dicendo enim corpus meum, sine additione aliqua procal. subio significatur corpus suum in suo esse naturali. Modus autem, quo continetur, non est res signata, neque contenta in hoc sacramento, sed modus continendi. Et constat non ualere argumentum, corpus Christi non continetur modo naturali, id est extensiuo. ergo res contenta non est ipse modus naturalis, & extensiuus corporis Christi, ut patet. Et hinc manifestum est, chimeram esse, quod ante incarnationem Christi potuerit vere esse hoc sacramentum sicut nunc: dato enim quod Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eundem respectum praesentiae, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen res inueniretur propterea praesens, quia nec corpus Christi, quod non erat, nec alia res. Et propterea fal-

modo potest sibi competere ratione cuiuscumque alterius indiuisibiliter se habere, ergo non potest comparari ad locum modo substantiae. Et confirmatur, quia anima rationalis licet sit in loco mediante humano corpore quanto, ipsa tamen est indiuisibiliter in loco; est enim tota in toto loco, & tota in qualibet parte eius; & hoc ideo, quia anima rationali repugnat diuisibilitas, ergo per oppositum, non obstante quod quantitas Christi sit in sacramento mediante substantia, est diuisibiliter, quia quantitati repugnat indiuisibilitas.

¶ Pro faciliori intellectu eorum quae tractantur (ne obscuritate nominum impossibile reputetur quod credimus) licet idem esse quantitatem corporis Christi, indiuisibiliter se habere ad quantitatem hostiae, & inter quantitatem corporis Christi praesentem hostiae, & quantitatem hostiae non esse positionem, quae unum inter decem praedicamenta ponitur: ita quod corpus Christi quantum sub hostia contentum, in seipso quidem est diuisibile, & habens positionem in partibus (positionem autem dico illam, quae ponitur differentia quantitatis, cum distinguitur quantitas in quantitatem habentem positionem in partibus, & quantitatem carentem illa) ut continetur uero sub hostia, caret positione seu situ, vno ex decem generibus: dicit enim huiusmodi positio ordinem partium in loco: quo ordine consistat carere corpus Christi quantum, ut est sub hostia, quia non est in ea localiter: ordo enim partium in loco sine esse localiter, non est intelligibilis. Et quia huiusmodi situs, siue positio non est de ratione quantitatis dimensionum, sed sola positio, quae est differentia quantitatis est de dimensionum ratione, ideo attente oportet perspicere, quod diuisibilitas, quae est de ratione quantitatis, non opponitur indiuisibilitati, quae consistit in negatione positionis specialis praedicamenti. Nec propterea fallaris, putans me dicere quod modus essendi indiuisibiliter sit pura negatio positionis specialis generis: hoc enim nec somniaui, sed ut intelligas quae dicimus per huiusmodi negationem annexam positioe praesentiae Christi corporis quantum ad hostiam; continetur enim veraciter Christi corpus quantum sub hostia absque situ, seu positione speciali praedicamento: haec enim negatio includitur in eo quod signatur per contineri indiuisibiliter in hoc sacramento.

¶ Hac ergo manifestatione supposita, ex qua apparet, quod quantitas Christi corporis nec perdit suam diuisibilitatem, nec induit modum aliquem sibi repugnantem, nec perdit in se suum modum naturalem, sed in hoc quod continetur sub hostia, caret modo illo, qui importatur per positionem seu situm, respondetur ad obiecta. Et ad primum Duran. contra positionem ipsam, neganda est minor, uniuoce loquendo, quoniam modus istius modi indiuisibilitatis, non repugnat diuisibilitati quantitatis.

¶ Ad secundum uero facile dici potest, quod argumentum a simili claudicat, uerum tamen seruata uniuocatione terminorum respondendo dicitur falsum assumi in antecedente: quoniam sub-

stantia alicubi est non per modum substantiae, sed per modum quantitatis, ut patet in substantiis extensis: sunt enim in loco quatuor. Et rursum substantia heterogenea, puta bos, non est per modum substantiae in qualibet suae quantitatis parte: non est enim tota natura bovis in qualibet eius parte quantitatiua.

¶ Ad obiecta secundum dubium respondendo, dicitur primo ad Scoti argumentum, quod procedit ex falsa interpretatione rationis allatae ab Auctore, ac si Auctor ad iuxisset pro causa, quare quantitas est in hoc sacramento per modum substantiae, quia est quae si secundarius terminus mutationis. Hoc autem procul est ab Auctoris sensu: non enim consistit eius ratio in differentia inter primum, & secundum terminum in fieri, ut arguens usurpauit, sed inter per se rationem essendi in sacramento, & id quod per accidens conuenitur, ut patet expresse in hoc articulo quarto in responsione ad primum ubi uidere potes quantum differens sit iste uerus a sensu illo usurpato. Et se felicitate arguente, quia Auctor declarat quid est illud, quod est per se ratio, essendi relictus, quis in hoc sacramento, ex hoc quod est per se primo terminus conuersionis. Quia igitur Auctoris ratio non consistit in differentia inter primo, sed inter per se existens in sacramento, & per accidens existens ibidem, ideo non oportet aliter ad argumenta Scoti respondere, sed tanquam impertinentia & extranea relinquere. Posset tamen gratia materiae, hoc est talis mutationis, qualis est conuersio panis in corpus Christi, sustineri ratio formata a Scoto ex differentia inter primum & secundum terminum conuersionis, contra quam arguit. & sic dicendum esset, quod licet in creatione & generatione, & similibus, secundarius terminus suum naturalem modum assequatur, & non induat modum primi termini, in hac tamen conuersione secundarius terminus, id est, concomitans induit modum primi termini.

¶ Et si quaeratur, quare potius in hac quam in aliis mutationibus hoc inueniatur, respondetur, quia hoc est singularissimum in hac mutatione, quod primus terminus est sola ratio in essendo, qui ubi cumque concomitantibus hoc est quod ratio essendi in hoc sacramento quibuscumque existentibus in eo, est res primo terminans conuersionem. Et haec defensio in idem redit cum prima responsione, ut patet: & ideo non oportet sollicitate de diuersa habitudine ad agens, quoniam est extra propositum.

¶ Ad obiectionem autem Durandi dicitur falsum assumi, quod contineri indiuisibiliter, repugnet quantitati diuisibili. & ad confirmationem negatur similitudo, quoniam anima rationali repugnat & esse diuisibilem & diuisibiliter contineri; quantitati autem licet repugnet esse indiuisibilem, non tamen repugnat indiuisibiliter contineri.

¶ Et haec sufficiant etiam pro ar. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundum quantitatem dimensionum. Dicitur autem etiam, quod corpus Christi comparatur ad hoc sacramento, non ratione quantitatis dimensionum, sed ratione suae substantiae, sicut dictum est.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod numerus sequitur diuisionem & ideo quando quantitas manet indiuisa actu, neque substantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus propriis, neque corpus Christi sub dimensionibus panis: & per consequens neque infinities, sed toties, in quot partes diuiditur.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa determinata distantia partium in corpore organico, fundatur super quantitatem dimensionum: ipsa autem natura substantiae, praecedit etiam quantitatem dimensionum. & quia conuersio substantiae panis, directe terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum proprie & directe est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi uero, sed non secundum hanc distantiam comparatur ad hoc sacramento, sed secundum modum suae substantiae, sicut dictum est.

¶ Et si quaeratur, quare potius in hac quam in aliis mutationibus hoc inueniatur, respondetur, quia hoc est singularissimum in hac mutatione, quod primus terminus est sola ratio in essendo, qui ubi cumque concomitantibus hoc est quod ratio essendi in hoc sacramento quibuscumque existentibus in eo, est res primo terminans conuersionem. Et haec defensio in idem redit cum prima responsione, ut patet: & ideo non oportet sollicitate de diuersa habitudine ad agens, quoniam est extra propositum.